

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Hodnotový svět současné mládeže

Vypracovala: Olga Velková, DiS.

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Hodnotový svět současné mládeže vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Praze dne

Olga Velková, DiS

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu PhDr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D., za vstřícnost při vedení bakalářské práce a za všechny odborné rady a připomínky, které mi poskytnul při jejím vypracování.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou hodnot současné mládeže ve věkové kategorii 17-18 let. Teoretická část objasňuje pojmy mládež, hodnota, hodnotová orientace, autorita a jakou roli hrají hodnoty v životě této mladé generace. Empirická část zkoumá hodnoty mládeže, kde rozebírá a analyzuje jednotlivé dílčí výsledky. Cílem práce je zaměřit se pomocí projektové metody na hodnotovou orientaci mládeže ve věku 17–18 let a na vzorku respondentů zjistit, jaké hodnoty mladí lidé, zapojení do průzkumu, preferují. Teoretická část je zaměřena na axiologická hlediska k pojmům mládež, společnost, ovlivňování mládeže, autorita. Pro výzkumné šetření v empirické části práce byla použita forma projektové metody, která byla založena na sepsání esejí na dané téma, cílovou skupinou byli žáci staršího školního věku. Výzkumné šetření rozebírá výběrový vzorek respondentů, analyzuje jednotlivé dílčí výsledky za použití grafů. Výzkumný soubor byl získáván od žáků střední školy Gymnázium Opatov, které nabízí čtyřleté studium.

Klíčová slova

mládež, hodnota, hodnotová orientace

Abstract

This diploma thesis is focused on teenagers' life values (age 17-18 years) and summarizes results of a research conducted on this topic. The theoretical part gives an explanation of terms: young people, value, value orientation, authority, roles of life values in a young person's life. The empiric part searches for young people values and analyses intermediate results. The aim of this project is to focus on 17-18 years old young people's value system using a project method and to find out what values young people, taking part in the project, prefer. The theoretical part is focused on the axiological point of view of the term young people, society, young people influencing, authority. A project method was used for research in the empiric part. The project method was based on an essay. Students of 4 - year studying program of Gymnazium Opatov in Prague wrote an essay to identify their life values that were analysed and transformed into graphs as well.

Keywords

life values, teenagers

Obsah

I.Úvod	7
II.Teoretická část	9
1. Mládež.....	10
1.1. Definice mládež	10
1.2. Charakteristika současné mládeže	12
2. Hodnota a její vymezení v odborné literatuře	14
2.1. Žebříček hodnot.....	14
2.2. Druhy hodnot	15
2.3. Hodnotová orientace.....	17
2.4. Hodnotové preference	18
2.5.Hodnotový rámec mládeže	19
2.6 . Struktura hodnot	19
2.7 Vlivy rodiny na hodnoty.....	20
2.8. Vlivy okolí na hodnoty jedinců	22
2.9. Vlivy vzdělání na hodnoty.....	23
3. Autorita.....	24
3.8. Druhy autorit	24
3.9. Vztah autority a výchovy	26
III.Empirická část.....	27
4. Úvod	27
5. Cíl šetření.....	28
6. Průběh šetření	28
7 Výsledky šetření z analýzy žákovských esejí.....	31
8. Závěry výzkumu a diskuze	35
9. Závěr.....	37
10.Seznam použitých zdrojů.....	39
Internetové odkazy.....	41
11. Přílohy.....	42

I. Úvod

Člověk ve svém historickém vývoji dosáhl obrovského pokroku a změn. Díky tomu se dnešní společnost velmi zásadně liší od těch předcházejících, a evidentní rozdíly je možné pozorovat například i v porovnání současné společnosti se společnostmi minulého století, obzvláště v jeho první polovině. A stejně tak i v současné společnosti můžeme pozorovat rozdíly mezi jednotlivými generacemi, které zde vedle sebe nyní žijí. Tyto rozdíly jsou často spojovány například s okolnostmi, které ovlivnily jejich počáteční vývoj a formování, což může být například předchozího totalitní režimu a s tím související nesvoboda v kontrastu s dnešní demokracií a s tím spojenými možnostmi, ale i mnoho dalších faktorů a okolností, včetně rodinné výchovy.

Jednotlivé generace, kterým jsou přisuzovány určité zdánlivě společné charakteristiky, se označují například jako generace Z nebo Y. Stejně tak je možné ve společnosti pozorovat, že jednotlivé generace i vzájemně vnímají tyto rozdíly mezi sebou. Což spočívá například v konstatování seniorů ohledně nejmladších generací. Nicméně tyto názory se liší, někteří senioři jsou vůči mladým jedincům skeptičtí nebo dokonce kritičtí. Jiní naopak doufají, že mladé generace budou svobodnější, odpovědnější a přinesou pozitivní změnu. Právě pro vývoj jednotlivých generací je důležité období mládí a dospívání. Jednotlivci přecházejí z fáze dětství do období dospělosti a relativně zásadně se formuje jejich budoucí chování jako dospělých jedinců, které je zároveň spojeno s vlastní odpovědností a přístupem k životu. Člověk a jeho osobnost se vyvíjí neustále, ale právě období mládí je velmi zásadní pro utváření hodnot. A právě tématem hodnot u současné mládeže se zabývá tato bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku hodnot současné mládeže ve věkové kategorii 17-18 let. Cílem bakalářské práce je identifikace hodnotových preferencí u současné mládeže. Dílčím cílem je pak zpracování literární rešerše, které bude problém zkoumat v teoretické rovině. Dále pak realizace vlastního výzkumného šetření a jeho následné vyhodnocení.

První částí předkládané bakalářské práce je literární rešerše, která se tématu věnuje z teoretického hlediska. Na základě analýzy odborných zdrojů, zejména odborné literatury, objasňuje pojmy mládež, hodnota, žebříček hodnot, hodnotová orientace, autorita. Vedle toho se práce v této kapitole zaměřuje i na to, jakou roli hrají zmíněné faktory v životě mladé generace.

Empirická část práce se pak zaměřuje na problematiku mládeže a jejích hodnot z výzkumného hlediska. Východiskem pro předkládaný výzkum byla projektivní metoda. Analýza výstupů získaných z diskuze s žáky střední školy ve věku 17 až 18 let, kteří navštěvují Gymnázium Opatov. Pro tyto postupy je vhodnější využití mnohoznačného podnětu, v tomto případě s využitím určení pořadí nabízených kategorií hodnot. Tento postup je konkrétně rozpracován v empirické části této práce, konkrétně v kapitole třetí Průběh šetření. Následně žáci sepsali své eseje s tématem Moje hodnoty, které byly dále analyzovány. Jejich analýza probíhala kvantitativní metodou, kdy byly kvantifikovány vyskytující se jevy uvedené v esejích jednotlivých žáků. Výsledky této kvantitativní analýzy esejí byly rozřazeny dle četnosti. Ta je zpracována do grafů v kapitole páté Výsledné šetření hodnot žakovských prací. Při rozboru četnosti bylo postupováno sestupně, kdy od nejčetnějších výskytů jejich hodnot bylo postupováno k hodnotám méně čtějším, které lze chápat jako okrajové. Jednotlivé hodnotové systémy byly vzájemně komparovány s ohledem na pohlaví, ročník apod. Využití komparativní metody tak přispěje k odhalení případných věkových či genderových nerovností v rámci tříd. Z grafické části byly vyjmuty odpovědi, které lze chápat jako přání a touhy studentů. Ty byly z analýzy vyjmuty, ale pro úplnost výsledků uvedeny v Souhrnu minoritních hodnot, jež je detailněji rozebrán v kapitole páté.

II. Teoretická část

Tato kapitola bakalářské práce se zaměřuje na zkoumané téma z pohledu autorů odborných publikací. Jedná se o syntézu informací, které pochází především z odborné literatury a jsou provázány s tématem empirické části bakalářské práce. V úvodu se kapitola zabývá vymezením termínu mládež, posléze teorií hodnot a v samotném závěru kapitoly pak také identifikací pojmu autorita, zejména v zaměření na jeho sociologickou definici.

1. Mládež

O mládeži lze hovořit, jako sociální skupině, nebo dokonce jako o sociální kategorii. V tomto případě se jedná o skupinu osob, jejíž společné znaky jsou z oblasti sociologických, biologických i psychologických vývojových charakteristik. Velký sociologický slovník (1996, s. 636) mládí označuje jako: „*životní etapu, která se v průběhu vývoje lidstva vklíní mezi dětství a dospělost a kterou v moderní společnosti prochází každý jedinec*“

1.1. Definice mládež

Pojem mládež definuje Průcha a kol. (2009, s. 125) jako: „*skupinu tvořenou lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, která již ve společnosti neplní role dětství, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, hodnot a norem. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společnosti, jiné odmítá a tvoří nové. Proto vzniká v průběhu socializace mládeže určité napětí, vyvolané její větší schopností prosazovat nové věci, ale menší ochotou společnosti tyto změny připustit*“. V návaznosti na to je možné říci, že mládež je termín, který primárně označuje osoby v určité věkové kategorii, která je blízká období dospívání. Eventuálně je pak časově toto období možné vymezit jako jakési mezidobí. Jde o období, ve kterém se dítě postupně transformuje na dospělého jedince. I když Průcha a kol. (2009), ve zmíněné definici uvádí časové ohraničení období mládí, není toto věkové vymezení vždy jednoznačné a může se subjektivně lišit, například v návaznosti na individuální podmínky procesu dospívání.

Zároveň je možné o mládeži hovořit jako o sociální skupině, nebo dokonce jako o sociální kategorii. V tomto případě se jedná opět o skupinu osob, jejíž společné znaky jsou z oblasti sociologických, biologických i psychologických vývojových charakteristik. Obecně je to pak zejména shodné období životního cyklu a tímto obdobím projde každý jedinec. Zároveň by pak v tomto období mohl být zároveň také označován i s tím souvisejícím sociálním statutem (přeneseně se může jednat i o označení např. mladík), jelikož právě prožívá zmíněné období mládí. Přímo Velký sociologický slovník (1996, s. 636) pak mládí označuje jako: „*životní etapu, která se v průběhu vývoje lidstva vklíní mezi dětství a dospělost a kterou v moderní společnosti prochází každý jedinec*“.

Jako synonymum pro termín mládež je možné označit například pojmenování adolescenti, jenž je obvyklé v psychologii. Pojmenování adolescent používá například Vágnerová (2000), která takto označuje jedno ze dvou stádií dospívání, které podle ní probíhá přibližně ve věku 15 až 20 let a dochází v něm k zásadním změnám osobnosti na úrovni psychické a sociální (Vágnerová, 2004).

Co se týče věkového vymezení mládeže, tak jak již bylo zmíněno, neexistují zde žádné přesné hranice, která by určovali, zda je možné jedince mezi mládež zařadit, či nikoli. Jedná o přechod mezi dětstvím a dospělostí. V návaznosti na tento proces pak klíčovou funkci plní vzdělávání mládeže, jelikož úroveň vzdělanosti se pak podílí na budoucím chování jednotlivců, zejména na jejich ekonomickém a společenském chování.

Vágnerová (2004) uvádí, že mládež je spojena se specifickými charakteristikami, které se projevují zejména v oblasti:

- biologické,
- psychické,
- sociální.

Jako biologické rysy je možné označit zejména ty, které jsou spojeny s fyzickým vývojem daného jedince. Může se jednat jak o konkrétní tělesné změny (např. růst vousů), tak o samotné vnímání vlastního těla. De facto je možné pozorovat zvýšený zájem o vlastní zevnějšek v tomto období, někdy se sklonem k narcismu. Je to úzce spjato i s budováním sociálních vazeb a navazováním prvních partnerských a milostných vztahů. Bohužel díky tomu někdy dochází k problémům, obzvláště pokud u jedince vzniknou komplexy z důvodu, že svou vlastní krásu vnímá jako nedostatečnou a připadá si ošklivý nebo nedokonalý. Obzvláště v případech, kdy je vystaven posměchu od ostatních.

V procesu myšlení příliš zásadní změny neprobíhají a úroveň intelektu dosahuje na vrcholové úrovni v rámci svého vývoje. Nicméně se projevují jiné společné dílčí charakteristiky, jako je motivace ke studiu za účelem získání dobrého východiska pro budoucí profesní uplatnění a s tím souvisejícího společenského statusu. Dále pak také vrcholné odloučení od rodiny, sebestřednost, chuť do života a touha po užívání si života.

Mezi těmito vrstevníky se navíc tvoří dílčí skupiny podle společných charakteristik a zájmů, jako je například hudební styl, společný sport, či aktuální oblíbený styl, jehož příslušníci se označují jako hipsteři. Tato příslušnost k určité dílčí subkultuře se pak může projevovat například i vizuálně prostřednictvím určitého stylu oblékání, účesu, ale také skrze chování, či jiným způsobem. Vedle toho pak na sociálním formování jedince se podílí i navazování milostných vztahů. Mládež navíc obvykle používá specifický slovník, kam se řadí slova z obecné češtiny a výjimkou nejsou ani vulgarismy. Velmi příznačné jsou zkratky a aktuálně pak i anglické termíny. Socializace je v období adolescence také velmi zásadní. Jedinec se odproštuje od role dítěte a začíná přijímat roli dospělého, včetně odpovědnosti s tím související (Vágnerová, 2000).

1.2. Charakteristika současné mládeže

Současná mládež zahrnuje generaci, která vyrůstala v době, kdy sice bylo stabilní sociální zabezpečení, avšak bez velkých individuálních perspektiv. Naproti tomu je tady starší generace, která s velkou nevolí vnímá celkové zhoršení mravů u mladé generace projevující se vulgárním vyjadřováním, arogantním a v některých hraničních případech až hostilním chováním, povrchním vztahem ke všemu a ke všem a nezájmem o věci veřejné. Tohle všechno je důsledkem absolutizované svobody, v jejímž jménu je pak tolerováno všechno. Svědomí, společenské normy atd., to vše je chápáno jako omezování suverenity (Kraus, 2006).

Dokumentem širšího významu, který podává charakteristiku současné mládeže je *Bílá kniha EU o mládeži* (Evropská komise, 2002), kde je konstatováno, že:

- Doba mládí se prodlužuje. Přitom je třeba si uvědomit, že paradoxně platí, že teprve bohatá země umožňuje dlouhou dobu dospívání a vytváří tím ovšem současně i předpoklady pro vzrůst deviantního chování. V chudých společnostech děti začínají okamžitě pracovat a život se stává bojem o přežití.
- Život neprobíhá přímočaře. Přináší dnes vyšší nároky ve všech oblastech a nové druhy překážek. Prohlubuje se např. kvantitativní nerovnováha mezi mladými a staršími věkovými skupinami. Dochází současně ke kulturním změnám ve vztahu střední generace k mladým lidem. Dospělí často nereagují na větší volnost mládeže tím, že by ji chtěli dostat pod kontrolu, ale tím, že se jim chtějí přiblížit. Mladí muži dříve netrpělivě čekali, aby se mohli oblékat jako otcové, dnes se otcové snaží počínat si jako synové.

- Kolektivní modely jednání ztrácejí na významu. Proto se jeví jako nutné zapojovat mládež jako aktivního partnera do života a využívat k tomu všech možných příležitostí.

Sak (2000) ukazuje současnou mládež, jako převážně individualisticky zaměřenou, která se chová velmi pragmaticky a v duchu toho dává přednost takovým hodnotám, jako jsou kariéra, příjem a majetek před hodnotami sociální soudržnosti nebo víry.

Velmi hezky chápe současnou mládež Keller (2004), který hodnotí mladou generaci, která má v dnešní společnosti neomezené možnosti plné svobody. Je to podle Kellera generace kopírující systém, ve kterém žije, a proto je tak agresivní, protože neví, jak tuto agresivitu vhodně nasměrovat. Autor hovoří o uplatnění pouze těch jedinců, kteří v uspěchané době a neúprosné konkurenci převálcují méně šťastné vrstevníky (Keller, 2004).

2. Hodnota a její vymezení v odborné literatuře

Pojem hodnota je možné definovat jako faktor, který působí na naše chování a skrze něj ovlivňuje dění ve společnosti. Hodnota je jakýsi předpoklad, ze kterého vychází lidské jednání a má vliv na jeho podobu lidského jednání i jeho cíl. Věda, která hodnoty a hodnotovou orientaci zkoumá, se pak nazývá axiologie, což vychází z řeckého termínu *axiá*, jenž má význam hodnota nebo cennost. Je tedy evidentní, že hodnoty ve vztahu jejich významu pro náš život a jeho kvalitu, byly zkoumány již v naší dávné historii a člověk se snaží hledat odpověď na to, jaký skutečný význam má jeho život a jaké jsou s tím související priority. A právě v návaznosti na priority našeho bytí se od nepaměti snažíme definovat naše hodnoty, zjistit, jaké hodnoty vůbec máme, eventuálně jim se dokonce snažíme jim přiřazovat význam nebo pomyslné pořadí. Hodnoty a jejich zkoumání je pak díky tomu možné jistým způsobem zařadit i do filozofie, která zkoumá jejich význam. Naopak psychologie hledá, jaké hodnoty lidstvo vlastně má (Göbelová, 2011, s. 15, 16).

Hodnoty jsou jakési vzorce, nebo naučené struktury, které jsou získávány v průběhu života. To, jak se chováme a jednáme je determinováno a řízeno našimi hodnotami. Jejich podoba je obvykle velmi obecná, avšak relativně stabilní. Mají hmotnou i nehmotnou podobu. Hodnota bývá často představována určitým postojem a podle Kohoutka a kol. (1998) to může být i věc, osoba, cíl nebo idea, jenž daný jedinec považuje za důležitou a tíhne k ní nebo k jejímu dosažení. Primární vliv na tvorbu hodnot mají v dětství rodiče, jejich výchova a působení rodiny. Posléze pak na utváření hodnot u daného jedince působí i vzdělávání, kamarádi a spolužáci, média, zaměstnání. To, co je po či není v protikladu, ale rozšiřuje širší společnost.

2.1. Žebříček hodnot

Na problematiku hodnot navazuje hodnotová orientace. Vlastní názor, charakter, zaujímaná pozice nebo identifikace hodnocení, míra angažovanosti, společenská integrace či pozitivní nebo negativní přístup k danému faktoru. Hodnoty vychází i z vlastní hodnotové orientace. Hodnoty jsou tedy rozdílné, a proto je možné je kategorizovat. Primárně pak jako *pozitivní a negativní hodnoty* na základě s tím souvisejících emocí. Pozitivní hodnoty jsou spjaté s emočně kladným prožíváním a díky tomu je našim cílem jejich uchování, ochrana či opětovné prožívání. A u negativních hodnot je tomu naopak. Vedle toho se vyskytují neutrální hodnoty, u kterých je emoční prožívání na pomezí kladných a záporných pocitů.

Podle Kučerové (1996) je možné hodnoty kategorizovat na přírodní, civilizační a duchovní. Přírodní hodnoty jsou představovány sociálními a vitálními hodnotami. *Hodnoty sociální* souvisí s vlastním já ve vztahu k okolní společnosti. V návaznosti na ně pak má člověk potřebu seberealizace, lásky, přátelství, mocenského vlivu, uznání, získání sociálního statusu a postavení a podobně. Vitální přírodní hodnoty souvisí s přežitím, ale také s pudy a fyzickými potřebami. Patří sem potřeba zdraví, vhodných podmínek pro život, fyzické kondice, životosprávy a podobně. Souvisí s žitím a přežitím (např. kyslík, jídlo atd.). Díky tomu je jejich důležitost primární.

Druhá skupina hodnot, tedy *hodnoty civilizační*, souvisí s konzumní společností a materialismem. Jejich původ není přírodní, ale souvisí s lidskou činností a společností. A právě pro společnost pak bývají často důležité právě v rámci vlastního oproštění od závislosti na přírodě, díky tvorbě vlastních statků a služeb, jenž funkcí přírody za určitých okolností nahrazují. Civilizační hodnoty souvisí s lidskou činností a jejími výsledky, přičemž se jedná o materiální faktory eliminující vliv přírody.

Hodnoty duchovní jsou pak poslední skupinou, která je primárně nehmotná a zasahuje i do kulturní a sociální sféry. Duchovní hodnoty se projevují v rámci procesu socializace a začlenění, tvorby identity nebo dokonce i jakéhosi naplnění, vzdělání, etického chování, či citového bohatství.

2.2. Druhy hodnot

Hodnoty, které uznáváme, můžeme dělit do různých kategorií. Záleží vždy na úhlu pohledu, jímž se na ně díváme, a podle něhož je posuzujeme.

Ilustrovaný encyklopedický slovník (kol., 1980, s. 149) rozlišuje hodnoty:

- ekonomické (užitná hodnota, směnná hodnota),
- sociálně politické (spravedlnost, nespravedlnost),
- morální (dobro, zlo),
- estetické (krásné, ošklivé).

Kučerová (1994, s, 76) uvádí výčet hodnot, jejichž členění je následující:

1. Hodnoty přírodní:
 - a) hodnoty vitální, životní, odpovídají potřebám přírodní podmíněnosti a existence (přírodní podmínky zdraví, zdatnosti, svěžesti, tělesného blaha a uspokojení smyslů),
 - b) hodnoty sociální, vyplývající z přírodou daného vztahu člověka k druhým lidem a k sobě samému mezi nimi (mezilidské vztahy a city),
2. Hodnoty civilizační: jsou podmínkou i výsledkem společenské organizace, komunikace, výroby a směny společenského akumulovaného poznání (řeč, písmo, věda atd.)
3. Hodnoty duchovní: které se ve společnosti objevují jako kultura v užším slova smyslu a subjektivují jako lidská osobnost a její niterné bohatství (morálka, mravnost, umění, náboženství).

Kohoutek a kol. (1998 s. 63) se ve své knize zmiňují o třídění hodnot dle Frankla, který chápe hodnoty tak, že jejich uskutečňováním se naplňují některé lidské potřeby, např. potřeba životního stylu. Naznačené dělení je následující:

1. Hodnoty tvůrčí – patří sem zejména práce, ať už jí vytváříme hodnoty materiální (výrobky, stavby) nebo hodnoty duchovní (odborné publikace, umělecká díla),
2. Hodnoty zážitkové – patří sem prožívání (při četbě, při vnímání lásky atd.),
3. Hodnoty postojoyé – uplatňují se zejména ve vztahu k utrpení, např. při bolestivých onemocněních. Tyto hodnoty člověk uskutečňuje tím, že nevyhnutelné utrpení snáší,
4. Hodnoty náboženské – mají velký význam pro věřící osoby a vycházejí z víry ve vyšší moc a posmrtný život.

Uvedený výčet způsobů členění hodnot samozřejmě ani zdaleka není úplný. Bylo by jistě možné k němu přistupovat ještě i z jiných hledisek. To, co je však podstatné, je, že si každý člověk vytváří svůj vlastní hierarchicky uspořádaný hodnotový systém, který v jeho životě hraje významnou roli.

2.3. Hodnotová orientace

Hodnotová orientace je soustava hodnot, která se projevuje situační, krátkodobou či dlouhodobou zaměřeností subjektivního charakteru. Říčan (1990) k tomu uvádí: Nejobecnější postoje, které určují životní styl a orientaci člověka ve světě, nazýváme hodnoty nebo hodnotové orientace (žebříček hodnot). (Říčan, 1990). Působí nejen na motivaci člověka, avšak zprostředkovaně ovlivňují i jeho chování a jednání. *„Hierarchicky uspořádaný soubor hodnot, který odráží reálné pořadí hodnot sdílených určitou skupinou populace v určitém období.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 92). Prudký (2004) ve své knize uvádí, že jde o zaměření na zvolené hodnoty, které ovlivňují naše činy a myšlení. *„Jde o postupné utváření (ukládání, tvorbu a také užívání) hodnot v čase, zaměřené do časového působení a rozvoje. Vyjadřují cestu, zacílení, směr, kterým se hodnoty (a zřejmě i z nich vyplývající chování) budou pravděpodobně ubírat či ubírají.“* (Prudký a kol., 2004, s. 34). U hodnotových preferencí dáváme hodnotám určitou váhu důležitosti a pořadí, zatímco u hodnotové orientace jde spíše o chování vyplývající z hodnot, které jsme si zvolili. Vyjadřují náš životní směr a plány do budoucna. I zde platí, že hodnoty se mohou v průběhu času měnit a hodnotová orientace se může začít ubírat trochu jiným směrem. Hodnotová orientace je pro nás velmi důležitá a je třeba se zamýšlet nad tím, kam vlastně směřujeme. Díky těmto hodnotovým orientacím si mnoho lidí utváří názory na druhé. Zároveň jimi ovlivňujeme své okolí.

Hodnotová orientace je souvislý, stabilní, reagující systém hodnot, který usměrňuje chování jedince a je nejdůležitější součástí vnitřní struktury osobnosti (Göbelová, 2008). Dle Horáka (2004) hodnotovou orientaci lze také definovat jako výběrovou zaměřenost subjektu na tvorbu a užívání hodnot. Je to tedy soubor uznávaných hodnot a tento soubor bývá stabilní a má vliv na jednání a chování jedince nebo skupiny. Ne všechny hodnoty jsou považovány za stejně významné. V různých situacích nebo s postupem času se pořadí uznávaných hodnot může měnit. Hodnotovou orientaci si tvoří každý jedinec sám na základě již existujících hodnot uznávaných v prostředí, kde se pohybuje. Hodnotová orientace je zaměření hodnot nějakým směrem a může se lišit, může být jak pozitivní, tak negativní. Hodnoty jsou podmíněny city a morálkou.

V rámci diagnostiky hodnot jsou využívány různé tabulky a žebříčky hodnot, které se předkládají s tím, ať je dotyčný poskládá podle svých preferencí: rodina, peníze, přátelé, práce, zábava (Čechová, Rozsypalová, 2001). Často si svoje hodnoty neuvědomujeme. Pokud jedinec

dostane otázku, jaké hodnoty v životě uznává, definovat odpověď nebývá snadné. Člověk si vytváří vlastní hierarchii hodnot, které řadíme podle stupně jejich významu. Shoda těchto osobních hodnot jedince se stupnicemi hodnot sociální skupiny nebo společnosti výrazně ovlivňuje postavení jedince ve společnosti. Hodnoty tedy neexistují nahodile jedna vedle druhé, ale jsou uspořádávány. Při uspořádání hodnot je důležitý faktor nadřazenosti jedné hodnoty nad další. Z tohoto vychází označení žebříček nebo hierarchie hodnot. Tato hierarchie je důležitá pro proces rozhodování. Pokud se nachází dvě hodnoty na podobné pozici, je třeba jednu z nich upřednostnit. Každý člověk má také hierarchii hodnot specifickou (Křivohlavý, 2004).

„Hodnotovou hierarchii ovlivňuje míru a pořadí uspokojování našich potřeb. Je možné dávat přednost potřebám vystupujícím momentálně do popředí a opomenout uspokojení dlouhodobých potřeb. Pro momentální slasti lze neplnit základní životní potřebu žít a přežít. Tak se dá nesprávným, nevhodným či chybným uspořádáním hodnot prožívat nevhodně život a tím i ztratit základní radost a štěstí, které vyplývají z dobře splněných všech životních potřeb.“ (Křivohlavý, 2004, s. 95). Hierarchie hodnot se v průběhu života mění na základě působení různých faktorů a zkušeností. Hierarchii hodnot jedince ovlivňují následující faktory:

touhy, přání a potřeby, sebekontrola, aktivity jedince ovlivněné vnějšími i vnitřními podněty.

Další pojem upřesňující hodnotovou orientaci je hodnotové preference.

2.4. Hodnotové preference

Hodnotové preference nám umožňují srovnávat hodnoty mezi různými úrovněmi. Tyto hodnotové preference mohou být formální nebo obsahové. Formální preference znamenají například označení hodnot podle časového období, vzdálenosti, důležitosti. Preference obsahové znamenají, jaká je jejich důležitost v životě. Jedná se o tzv. životní hodnoty. Životní hodnoty bývají dlouhodobé, stabilní a neměnné. Existují životní hodnoty skupiny, které fungují po určité časové období. Podstatným pro dělení životních a ostatních hodnot je odolnost těchto hodnot. Preference stanoví, jaké je pořadí hodnot jedince a která hodnota je považována za nejdůležitější jak jedincem, tak případně celou společností. Je to označení pro hierarchizaci hodnot, pro fakt porovnávání hodnot mezi různými úrovněmi. (Prudký, L., 2009)

2.5. Hodnotový rámec mládeže

„Jestliže hodnotové preference představují spíše statický (byť třeba i dlouhodobě působící) pohled na uspořádanost hodnot a hodnotové orientace upozorňují na zaměřenost těchto preferencí a vypovídají spíše o způsobech jejich uskutečňování, hodnotový rámec představuje zvláštní ohraničení těchto procesů.“ (Prudký a kol., 2004, s. 35). Hodnotový rámec lze chápat jako hranice hodnot. Například u adolescentů jsou hranice volnější než u dospělých jedinců. Pevné hranice mají starší osoby právě díky načerpaným zkušenostem a své osobnosti zralosti. Hodnotový rámec je ohraničení nebo meze vybraných hodnot, který určuje prostor, kde se vyskytuje hodnotové vnímání jedince. Tento prostor se samozřejmě u každého jedince liší.

2.6 . Struktura hodnot

Pokud se zdá, že v rámci hodnot již další termíny neexistují, není to pravda. Je tu ještě jeden používaný termín, který označuje celek hodnot. *„Vyjadřuje fakt, že hodnoty existují v subjektu jako určitý uspořádaný celek.“* (Prudký a kol., 2004, s. 36) Lze říct, že hodnotovou orientaci utváří hodnotové preference a hodnotový rámec. Je to celek vzájemných vztahů mezi těmito termíny. Díky těmto pojmům můžeme zjišťovat strukturu hodnot. *„Je známo, že základní hodnotová struktura a orientace se utváří v období od 10 do 25 let (v tzv. formativním období) a že v této sestavě setrvávají v relativně nezměněné podobě, i když v průběhu života dochází k jejich proměnám ve smyslu přeskupování a preferování určitých hodnot již zažité soustavy.“* Rabušic (2018, s. 135) vymezuje období, kdy se tvoří hodnotová struktura. V pozdějším věku se ještě mění, ale základní hodnoty si vytváříme od 10 do 25 let. Je to období, kdy sami přicházíme na to, jaké hodnoty jsou důležité, pomáhají nám k tomu rodiče, vrstevníci, idoly a další.

2.7. Vlivy rodiny na hodnoty

Nejvíce se přejímají hodnoty od rodiny, je to nejdůležitější článek ve výchově. Rodiče děti ovlivňují už od narození, učí je pravidlům a ukazují jim, co je správné a co špatné. Snaží se ukázat základní rozdíly mezi dobrem a zlem. Od brzkého věku slouží rodiče jako vzor toho, jak se ve společnosti chovat. Děti přejímají jejich hodnoty a uzpůsobují si je svému věku a chápání. „Děti přejímají hodnotový systém dospělých (i když do něj začleňují svá proměnlivá aktuálně významná přání). Součástí osobního hodnotového systému se stávají i obecně uznávané normy chování. Dítě se s nimi identifikuje a občas se podle nich řídí i tehdy, když není přítomen nikdo, kdo by je za jejich nedodržení potrestal. Postupně se vytváří vnitřní kontrolní systém, tzv. svědomí.“ (Vágnerová, 2004, s. 279) Je důležité, aby se rodiče dětem věnovali a ovlivňovali jejich hodnotový systém, proto záleží na tom, jak se lidé k sobě doma chovají. „Zásadám slušného chování se dítě učí doma. Proto záleží na tom, jak se lidé doma zdraví, jak spolu rozmlouvají, jak spolu stolují, jak jsou oblečeni, jak uplatňují svá přání a jak řeší neshody.“ (Matoušek, 1997, s. 118) Pokud rodiče svou výchovu patřičně zvládnou, dítě pak rozezná, co je správné a co špatné. Vytvoří se u něj svědomí, které je pro samotného jedince, ale i pro ostatní lidi velmi důležité. Bez svědomí by žili ve světě, kde se beztrestně může stát cokoliv.

Rodiče ovlivňují své děti svým myšlením, chováním, jednáním, názory, předsudky, a především také tím, co považují za morální a etické. Já si pod pojmem morální představím určité normy a zásady, které si každý jedinec utvoří v průběhu života. Tyto zásady by měly být mravní, etické a měly by splňovat jeho představy o životě, ovlivňovat jeho jednání a působení na okolí. „Morální pozadí je určeno přirozenými právy; tito lidé mají již předem určité morální závazky vůči sobě navzájem. Jejich cílem jsou jisté společné výhody, z nichž nejdůležitější je bezpečí. Zakládající idea morálního řádu klade důraz na práva a závazky, které máme vůči sobě jakožto jednotlivci, a to již před a mimo jakékoli politické pouto.“ (Taylor, 2013, s. 12)

Stát i rodiče se snaží vytvořit morální pozadí při vývoji dítěte. Stát toto pozadí vytváří pomocí práv a závazků. Tvoří pro společnost zákony a normy, které by měl každý dodržovat. Rodiče morální pozadí vytváří pomocí pravidel a vlastního dobrého příkladu. Tyto pravidla rodič musí důsledně vyžadovat a sám je dodržovat. „Pokud rodiče neumí jednat jasně a důsledně, brzy se ocitnou v bludném kruhu zdánlivě neřešitelných problémů.“ (Kast-Zahn, 2008, s. 14) Nedůslednost rodičů dítě vycítí a zkouší hranice možností, kam až se svým chováním může zajít. Rodiče bez důsledného chování ztrácejí přirozenou autoritu a spíše než rodič, řídí jednání

a chování rodiny potomek. V tomto případě následně nastává pro rodiče velký problém, proto by měli být důslední hned od začátku a vyvarovat se tak následného problému s autoritou.

Rodiče jsou pro děti dlouho hlavním vzorem a ideálem toho, jak se chovat a jaké mít hodnoty. Jestliže jsou dostatečně uvědomělí, naučí a ukážou jim ty hodnoty, které budou pro jejich život nepostradatelné, a které budou ve shodě s morálními pravidly. Ve své bakalářské práci Florianová (2014) uvádí, že hlavně rodiče by své potomky měli učit hodnotám, které jsou pro život důležité a jakými se řídí oni. Dle manželů Eyrových (2013) bychom měli učit dospívající, že nemorálnost je porušení určitých pravidel a vnímáme ji jako ohrožení našich hodnot, které považujeme za správné. Poukazují na to, že v žebříčku hodnot každého z nás by neměly chybět vlastnosti jako spolehlivost, nesobeckost, vlídnost, tolerance, spravedlnost a mnoho jiných.

V období dospívání se hodnoty mohou měnit. Dospívající přijímá nové sociální role, mění své chování, a především si začíná uvědomovat důležitost norem společnosti a hodnot. Přesto se může stát toto období značně zmatené a nejisté pro adolescenty. Občas si nevědí rady, a proto by rodiče neměli zapomínat, že právě v této době je dospívající potřeby nejvíce. *„Dospívání je obdobím emancipace ze závislosti na rodině, to znamená i z podřízenosti normám a hodnotám světa dospělých. Takové osamostatnění je předpokladem další diferenciaci v oblasti sociálního chování, přijetí nových rolí a vyjasnění vztahu k normám a hodnotám různých skupin. Dosažení této úrovně je jedním ze znaků dospívání.“* (Vágnerová, 2004, s. 281) Dospívání je velký krok do světa dospělých. V dospívání se jedinci učí, že někdy jsou důležitější věci a hodnoty, než jeho vlastní potřeby. K tomuto prozření si každý musí dojít, i za cenu velkého úsilí a mnohých zklamání. *„Psychicky dospělý člověk dovede podřídit své osobní potřeby sociálně významnějším hodnotám i ohledům na jiné lidské bytosti.“* (Vágnerová, 2004, s. 281)

2.8. Vlivy okolí na hodnoty jedinců

K vlivům působícím na jedincovy hodnoty jistě patří zejména školní prostředí, ve kterém děti a dospívající stráví nejvíce času. Každé dítě nemusí navštěvovat zájmové aktivity, ale na většinu jedinců mají převážně kladný vliv. Dítě si v zájmovém vzdělávání má možnost najít nové přátele, naučí se spolupracovat s ostatními vrstevníky a trávit volný čas smysluplně. Zájmové aktivity nejčastěji probíhají v různých Střediscích volného času, Domech dětí a mládeže a jiných organizacích. Velký vliv mají přátelé, kamarádi a známí, je proto důležité kontrolovat s kým se dítě stýká. Dále do této skupiny můžeme zařadit různé spolky a samostatně bych také měla zmínit party. *„Změny v hodnotách se uskutečňují především díky prostředí, ale i pod vlivem vývojově podmíněných proměn. Kam se jedinec dostane, co ho v životě potká. Ale základní hodnoty by měl mít pevně zakotvené díky rodině.“* (Florianová, 2014, s. 26). *„Základní hodnotové schéma se formuje v rodině a v šestnácti letech je hodnotový systém již značně stabilní. K dalším změnám dochází u některých hodnot spojených s životní fází a dále při skutečně radikálních změnách v sociálním poli jedince.“* (Sak, 1985, s. 87) *„Proto je důležité v dospívání dohlížet, s kým se naše dítě stýká, s kým tráví čas. V obtížných životních situacích bychom měli dospívajícímu pomoci problém vyřešit a ukázat mu správnou cestu.“* (Florianová, 2014, s. 26) Problém nastává, pokud dospívající navštěvuje negativní partu, jejíž členové jej přivedou k návykovým látkám, delikvenci, předčasnému pohlavnímu styku, který bývá často nechráněný, a tudíž vzniká mnoho rizik. Všechny tyto faktory působící z prostředí, ve kterém jedinec žije, působí na jeho hodnoty a hodnotové žebříčky. Hodnoty se proto mohou během krátkého časového období rapidně změnit a ovlivnit tak život a jednání dospívajících.

Další důležitý vliv, o kterém jsem se zmiňovala v minulé kapitole, je vliv etiky a morálního řádu. Celá společnost se v průběhu času určitým směrem vyvíjí a mění se společné hodnoty. Velký vliv má právě morální řád, který si každá společnost stanovuje. *„V průběhu uplynulých čtyř staletí se idea morálního řádu, jež je obsažena v tomto pohledu na společnost, rozšířila dvojitým způsobem: extenzivně (stala se dominantní, neboť podle ní žije stále více lidí) a intenzivně (nároky, které klade, jsou silnější a zasahují do více sfér života),“* (Taylor, 2013, s. 13). Musím souhlasit s dvojitým rozšířením idey morálního řádu. Mohu na společnosti pozorovat, jak její rozšíření v oblasti dodržování morálky, tak i v oblasti druhé, ve které si uvědomuji, jakým podílem zasahuje do našeho života.

2.9. Vlivy vzdělání na hodnoty

Díky získávání informací a vzdělávání máme větší přehled o různých problémech a situacích. Při nadbytečném množství informací o daném problému či situaci si pak můžeme udělat dostatečný názor na tento problém a tím se nám mohou proměnit naše hodnoty. Jakmile někdo získá větší přehled o dané problematice, dívá se na ní jinak, z různých, odlišných úhlů.

Jak jsem zde již zmínila, pro jedince je důležitá vhodná výchova a samozřejmě dobré vzdělání. *„Optimální výchovný systém musí paralelně realizovat dva velice složité úkoly: vzdělání neboli poskytování jedincům znalostí a dovedností a také rozvíjení schopností, zájmů a tvůrčích postojů, a výchovu neboli utváření žádoucích charakterových rysů, společenských postojů a náležitého hodnotového systému.“* (Hawkes, 2005, s. 49)

K dosahování vědomostí musíme mít jeden předpoklad, a to inteligenci. *„Běžně přijímaný názor je, že inteligence je schopnost porozumět světu, myslet racionálně a efektivně ji využívat, když před sebou máme výzvu.“* (Hawkes, 2005, s. 22) Na naší inteligenci do značné míry závisí naše názory, vědomosti a vlastně celkový průběh našeho života. Inteligence nás ovlivňuje v každé situaci a při každém problému.

Díky dosaženým vědomostem se mění naše zájmy, návyky, schopnosti, naše osobnost, povaha a trávení volného času. Všechny tyto věci ovlivňují i hodnoty. *„Ve skutečnosti se při učení vedle získávání vědomostí, dovedností a návyků mění také naše zájmy. Učením se mění také schopnosti člověka, i když změna ve schopnostech bývá patrná až po delší době. Učením se také utvářejí rysy osobnosti člověka, jeho povahové vlastnosti. Učením se také člověk navyká na různé způsoby trávení volného času atp... Jde o tzv. sociální učení.“* (Kohoutek a kol., 1998, s. 7). Sociální učení se učíme se v sociálních situacích, kdy si osvojujeme zkušenosti a vůbec jednání ve společnosti. Učíme se osvojovat si sociální role, interakci s jinými lidmi a další věci nezbytné pro komunikaci ve společnosti.

3. Autorita

Autorita je součástí našeho života. Vyskytuje se všude kolem nás a jde o vztah mezi lidmi. Ovlivňuje nejen vztahy mezi lidmi v rodině a ve škole, ale také určuje vztahy v práci a při různých dalších aktivitách. Jedná se o vztah nadřízeného a podřízeného, staršího a mladšího, či vztah zkušeného a nezkušeného. Lidé se dožadují autority a zároveň se proti ní bouří. Domáhají se jí tehdy, když chtějí, aby je chránila před zvlášť ostatních, poskytla jim bezpečí, jistotu, aby jim umožnila dosáhnout cílů, které si přejí. Odmítají ji, jakmile jim brání ve svobodě rozhodování. Proto autoritu podporují nebo oslabují podle svých potřeb (Vališová, 2011).

3.8. Druhy autorit

V literatuře nalezneme řadu členění. Nejčastěji uváděnými druhy autority jsou následující varianty:

Autorita skutečná a zdánlivá.

Skutečná autorita je taková autorita, kterou její podřízení respektují a uznávají. Naproti tomu autorita zdánlivá se projevuje nedůvěrou a neochotou podřízených spolupracovat (Vincent, 2008).

Autorita přirozená a získaná.

Přirozená autorita vychází z osobnostních rysů a profesních dovedností. Často bývá umocněna vlastnostmi temperamentu. Získaná autorita je charakteristická pro individuální cílevědomé úsilí. Podílí se na ni výchova. Jedná se o stupeň vlivu, který je získán v průběhu různých činností jedince. Získaná autorita staví na autoritě přirozené. Kultivuje ji, upravuje, někdy dokonce i omezuje. (Vališová, 2011).

Autorita formální a neformální.

Formální autorita jedince pramení z vlivu jeho postavení a z odpovídající činnosti v hierarchii instituce bez ohledu na jeho osobnostní vlastnosti. Naopak autorita neformální je založena na lidských a odborných kvalitách jedince. Její nositel má na ostatní přirozený a spontánní vliv. Formální autorita má vůdčí společenské postavení osoby. Je založena na oficiální mocenské pozici v hierarchii organizace nebo společenské skupiny bez ohledu na reálné osobní a odborné kvality člověka v tomto postavení.

Pedagogická profese je v podstatě autoritou formální, která má ale díky potenciálu žádoucích osobnostních kompetencí učitele tendenci přerůstat v autoritu neformální. Pubescentní žák formální nadřazenost autorit většinou odmítá. Neformální autoritou je člověk, který má schopnost zajistit si uznání neformální cestou. Tento typ autority vychází ze svobodného uznání a není spojen oficiálním postavením ve společnosti. Podmínkou přirozené autority je, aby lidé sdíleli společné hodnoty a cíle (Vališová, 2011). Významnou roli hrají při vztahu s autoritou učitelovy mravní postoje, žebříček hodnot nebo jeho vyjadřovací schopnosti.

Autorita statutární, charismatická, odborná a morální.

Statutární autorita je autoritou formální či poziční. Vliv je určen silou, významem a stupněm zařazení jedince v hierarchii instituce. Statutární autoritou nazýváme jedince, který přebírá role. Autorita charismatická vyplývá z osobnosti. Ovlivňuje ji náš vzhled, energie, postoje, sebevědomí a dovednosti. Bývá ovlivněna vřelým a skutečným vztahem k lidem, přirozeným a kultivovaným vystupováním. Silnou osobností se staneme tehdy, když dokážeme přijmout do svého nitra nové názory, postoje, jsme citliví a otevření. Odbornou autoritu lze získat profesními znalostmi a dovednostmi. Morální autoritu lze získat poctivým vztahem k sobě, druhým i ke světu. Je pro ni charakteristická především síla charakteru a humanity jedince. Podle názoru lidí mají morální autoritu jedinci, kteří jednají poctivě, odpovědně a jsou schopni porozumění (Vališová, 2011).

Bez autority nemůže jedinec úspěšně řídit, vést ani vykonávat funkci vedoucího. Skutečně uznávanou autoritu člověk získá v průběhu svého života. Otázkou je, zda jedinec umí nalézt míru vztahu mezi jednotlivými typy autorit v různých situacích.

..

3.9. Vztah autority a výchovy

Autorita velmi úzce souvisí s výchovou. Obsahuje hodnoty společnosti, které jsou uplatňovány, ve výchově. Pokud rodina i škola nejsou pro dítě autoritou, nemohou plnit svůj účel. Tím pádem ztrácí svoji hodnotu i základní funkce. Pozitivně působit na lidi, snažit se je ovlivnit, a přitom pro ně nebýt autoritou, je velmi těžké. Vališová (2011) uvádí vztah mezi autoritou a výchovou z mnoha hledisek:

- A. Makrosociální – zahrnuje především vztah autority a výchovy ve společnosti, vyplývající ze vztahů norem a hodnot rodiny, školy a společnosti.
- B. Mikrosociální či interindividuální – jedná se především o hodnoty, normy jednání, pravidla a zásady, které jsou určovány například rodinným životem nebo interakčním schématem ve škole, základním zájmem je odkrytí konkrétního situačního jednání.
- C. Intraindividuální – zkoumá, jakým způsobem se jednající subjekty (děti, dospívající) učí normám a hodnotovým orientacím od druhých, jakými prostředky jsou nejvíce ovlivňováni, jak je určován vývoj osobnosti, charakteru nebo individuálního jednání.

Tyto tři úrovně se vzájemně propojují, jsou na sobě závislé, obsahově se k sobě přibližují. Vališová zmiňuje (2011), že hodnoty a normy jsou zakotveny v autoritě a jejím prostřednictvím jsou i prosazovány. Současné chápání výchovy je zaměřeno na pochopení a používání společenských norem a hodnot. Hodnoty a normy lidí jsou tedy otázkou výchovy, ale jsou zároveň i důležitým aspektem autority. Lze říct, že autorita není bez chápání a přijetí hodnot a norem dané společnosti a ty zase u člověka nejsou používány, pokud se mu nedostalo správné výchovy, která by měla za cíl právě přijetí a osvojení společensky přijatelných norem, hodnot a chování.

III. Empirická část

4. Úvod

Praktická část představuje výsledky výzkumného šetření, které bylo realizováno v září 2019. Cílem výzkumného projektu bylo především zmapování hodnot mladé generace na vzorku respondentů studentů čtyřletého gymnázia. Výzkumná data byla získána na základě analýzy žákovských esejí, které zpracovávali žáci gymnázia ve věku 17–18 let.

Pro sběr dat byla použita projektová metoda založená na analýze žákovských esejí. Výzkumný soubor tvořili žáci staršího školního věku 17-18 let čtyřletého gymnázia. Výzkumné šetření bylo realizováno na základě dat získaných od výběrové skupiny respondentů, kde jsem srovnávala výsledky analýzy jednotlivých žákovských esejí, které byly komparovány a prezentovány za pomoci grafů. Výzkumný soubor byl získáván záměrným výběrem na vybrané škole, kde jsem vykonávala pedagogickou praxi.

Výzkum probíhal ve dvou etapách, v první etapě jsem zahájila diskuzi v dané třídě na téma: „Moje hodnoty“. Na základě navržených témat proběhla skupinová moderovaná diskuze, během které děti samy vyjadřovaly své osobní hodnoty a postoje k nim. Moderátor do jejich práce a prezentovaných názorů nezasahoval, pouze dával žákům slovo, aby nebyl ovlivněn jejich prostor pro vyjádření. Tato diskuze byla z mého pohledu důležitá hlavně proto, že objasnila všem studentům význam hodnot, který si v běžném životě většinou neuvědomují. Ve druhé etapě jsem provedla sběr dat založený na analýzách žákovských produktů (esejí psaných na zadané téma). Cílem této analýzy bylo zjistit, jaké hodnoty respondentů, kteří se zapojili do diskuze, žáci následně promítají svých esejí. Po sepsání esejí jsem zanalyzovala jednotlivé části studentských esejí. Hodnoty, které byly minoritní, jsem z analýzy vyloučila a uvedla do přehledové tabulky, a hodnoty, které se objevily ve většině, jsem použila dále k vytvoření grafů.

Šetření proběhlo u 54 respondentů ve věku 17-18 let. Získaná data poukazují vzhledem k výběru a velikosti vzorků na zajímavé a přínosné závěry v oblasti zvolených cílů výzkumu, jejich výsledky však ve vztahu ke zvolené metodologii i velikosti vzorku nelze zobecnit.

5. Cíl šetření

Realizaci výzkumu předcházela formulace několika dílčích výzkumných otázek:

- Jaké hodnoty u respondentů budou dominovat?
- Jaké budou rozdíly ve výpovědi ve vztahu k pohlaví a věku respondentů?

Jako zdroj pro sběr dat jsem použila žákovské eseje, které zmapovaly hodnoty mladých lidí a do kterých studenti promítali svou představu o tom, jaká je jejich hodnotová orientace.

Výzkum proběhl během pedagogické praxe na gymnáziu. Před realizací esejí proběhla diskuse ve třídě, kde respondenti vyjadřovali své názory, postoje k hodnotám a k lidem a prezentovali, že přesně nevědí, co je úhel pohledu na hodnoty. Výzkumné šetření bylo rozebíráno se skupinou respondentů, kde jsem srovnávala jednotlivé dílčí výsledky a prezentovala jsem je za použití grafů.

6. Průběh šetření

V období od září do října 2019 probíhala fáze přípravy na výzkumné šetření, během kterého jsem vyhledávala optimální skupinu respondentů pro provedení výzkumného šetření. Dále jsem podnikla nutnou rešerši dostupných odborných zdrojů, které se zabývají teoreticky navrženou metodou výzkumu, a zároveň jsem se věnovala přípravě diskuse, přičemž jsem především i během příprav dbala o to, abych jakkoli svou moderací neovlivnila názory studentů. Metodický postup šetření proběhl u obou ročníků stejným způsobem. Nejprve proběhla se studenty diskuse a na závěr šetření studenti psali žákovské práce.

A) Diskuse:

Cílem bylo zjistit a uvědomit si, co je pro respondenty – hodnota, jak jsou tyto jejich hodnoty naplněny a uspokojeny. Tato výuková metoda při vhodném umožňuje akceptovat individuální možnosti a předpoklady studentů vhodných otázek a nastavením průběhu diskuse.

Popis a průběh diskuse:

V úvodu diskuze jsem napsala na tabuli několik pojmů (láska, zdraví, rodina, vzdělání, zaměstnání). Poté následovala skupinová diskuse a analyzování těchto pojmů (charakteristika a významu slov, co mají společného, důležitost těchto pojmů v našem životě, jak tyto hodnoty nás ovlivňují).

Další součástí diskuze byl úkol kdy studenti měli napsat seznam 10 věcí, které jsou pro ně důležité. Po sepsání 10 hodnot následovala další činnost, kdy studenti měli polovinu napsaných hodnot vyškrtnout a nechat si jen pět – pět opravdu nejdůležitějších hodnot. Závěr diskuse spočíval v rozboru s podněcujícími otázkami Jsou moje klíčové hodnoty, které mám napsány, uspokojeny a naplněny? Ovlivňují tyto hodnoty lidé kolem mě?

Na základě výše uvedených cílů jsem formulovala následující výzkumné otázky:

1. Jaké hodnoty budou u respondentů dominovat?
2. Jaké budou rozdíly ve výpovědích ve vztahu k pohlaví respondentů?

Vzhledem ke zvolené metodologii založené na práci s výsledky šetření jsem formulovala následující výzkumné předpoklady:

1. Lze předpokládat, že nejdůležitější u respondentů je rodina a přátelství.
2. Domnívám se, že většina respondentů mezi klíčovými hodnotami uvede úspěšnou volbu povolání .

B) Žákovské eseje:

Práce studentů byly vypracovány anonymní formou. Po sepsání esejí jsem rozebírala jednotlivé dílčí části esejí. Jednotlivé hodnoty, které se objevily v esejích u respondentů opakovaně, jsem použila jako data pro utvoření grafů. Hodnoty, které se objevily v esejích minoritně, jsem zapsala do tabulky. Získané údaje z šetření byly zpracovány s pomocí programu Microsoft Office Excel 2007, Microsoft Office Word 2007. Tyto programy umožnily přehledné zpracování výsledků a grafické zobrazení. Část hodnocení je věnována rozčlenění dle pohlaví.

Charakteristika výzkumu

Výběroví soubor tvořilo celkem 53 respondentů ze čtyřletého gymnázia v Praze 4 Budějovická 680. Naprostá většina z nich žije a studuje v Praze. Pro potřebu mého výzkumu právě studenty 3. a 4. ročníků jsem určila jako vhodné pro výzkum. Jedním z důvodů pro výběr bylo, že zvolená metodologie výzkumu (diskuze, eseje) byla těžká pro respondenty z hlediska náročnosti otevřených otázek a pro následné sepsání esejí.

Výběrový soubor respondentů ukazuje následující strukturu.

Tab.č.1 Složení studentů dle pohlaví a ročníků

	3.roč	4.roč	Σ
Dívky	16	10	26
Chlapci	12	15	27
Celkem	28	25	53

Výzkumu se zúčastnilo celkem 53 respondentů. Ve 3.ročníku bylo více dívek (16) než chlapců (12). Ve 4.ročníku se do výzkumu zapojilo 10 dívek a 15 chlapců. (tab. č.1.,2.) Jednalo se o úzce vymezenou věkovou skupinu, přičemž oproti očekávání, že všichni budou mít stejné názory na hodnotový systém, bylo zjištěno, že žáci k hodnotám přistupují individuálně. Výsledky již z této první části tedy prokázaly, že hodnotový systém není pouze determinovaný věkem, ale projevují se v něm i mnohé faktory na věku nezávislé.

Tab.č.2 Poměr dívek a chlapců celkem

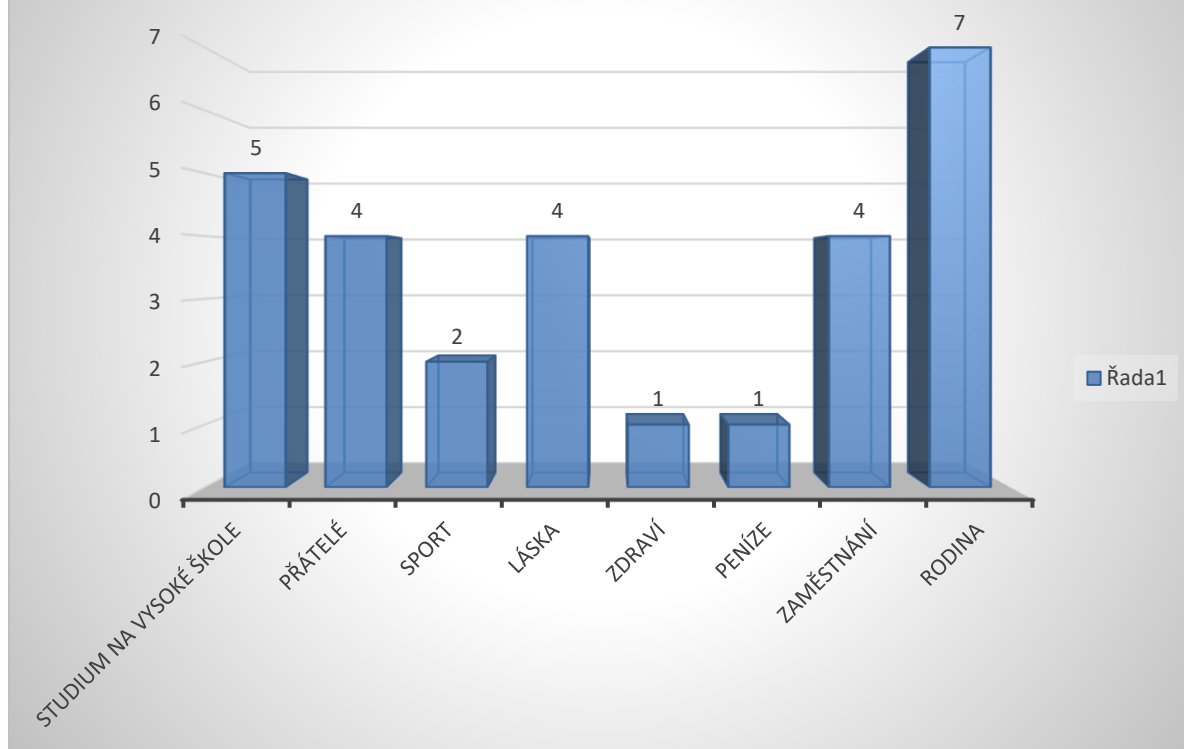
Dívky	26
Chlapci	27
Celkem	53

7. Výsledky šetření z analýzy žákovských esejí

Zabývala jsem se otázkou hodnot u mládeže ve věku 17-18 let na gymnáziu 3. ročníku a 4. ročníku. Na základě získaných žákovských esejí jsem provedla důkladný rozbor. Použité hodnoty, které se v pracích objevily, jsem si barevně označila a jednotlivé hodnoty jsem si vypisovala a ve vztahu k položeným výzkumným otázkám jsem získané údaje kvantifikovala a vyjádřila formou sloupcového grafu

Zajímalo mě, co je pro dnešní mladou generaci prioritou v jejich životě. (Graf.č.1). Stanovila jsem si 8 základních hodnot, kterými jsme se zabývala. Výzkum ukázal, že respondenti na první místo umístili své rodiče-rodinu, kterou vnímají za důležitou součást svého života. Dále se mi potvrdilo, že velký vliv na výchovný proces má podle jejich názorů škola – studium na vysoké škole, přátelé, láska, volba povolání. Pro respondenty je důležitá škola ve smyslu dostat se na další jinou školu a mít dobré zaměstnání, které bude dobře oceněno. Láska a sport jsou zhruba na stejné přičce. Jako poslední hodnotu respondenti řeší otázku financí a zdraví.

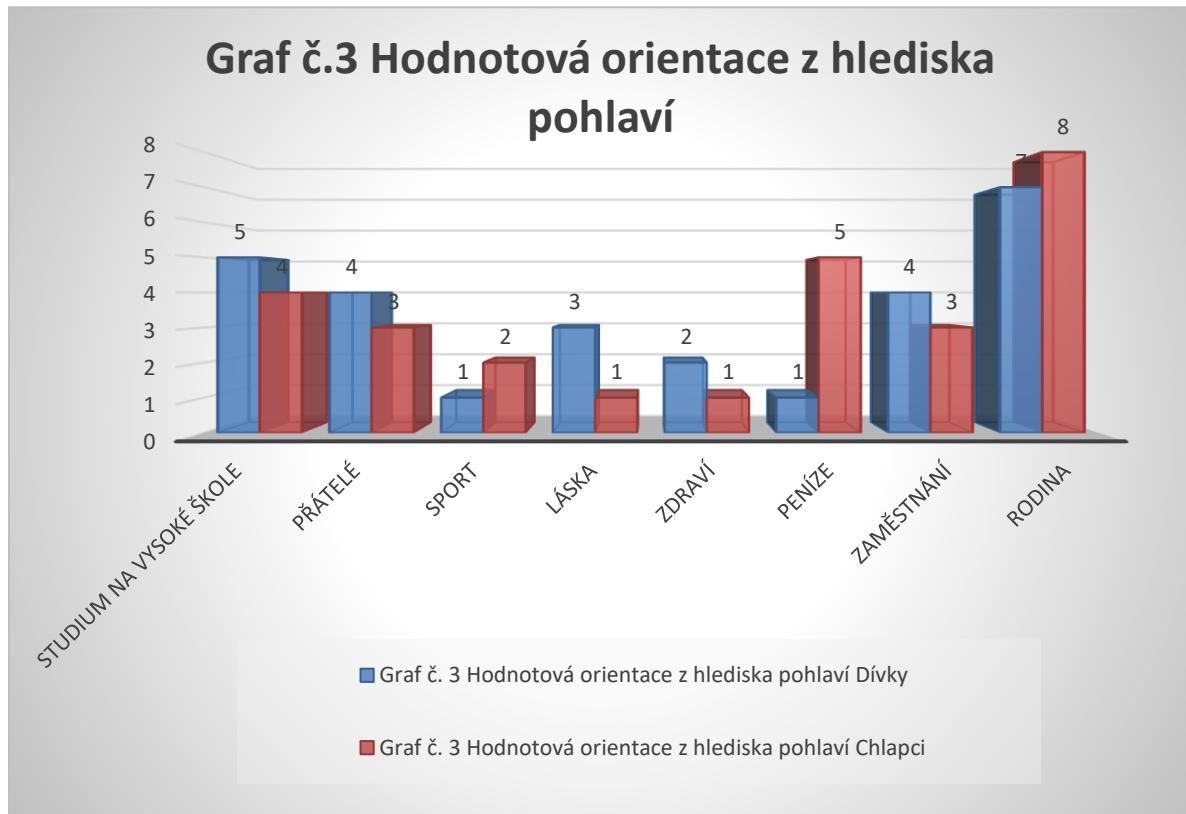
Graf.č.1. Hodnotová orientace respondentů 3.ročníků

Graf.č.2. Hodnotová orientace 4.ročníků

Potřebná data jsem získala z žákovských esejí. Z četností zastoupení jednotlivých kategorií informací hodnocení jsem pro každou hodnotu spočítala indexy a na základě velikosti těchto indexů jsem pak sestavila tabulku a vytvořila graf jako výpověď o tom, jaké hodnoty upřednostňuje vzorek respondentů, a které naopak stojí na okraji jejího zájmu (Graf č. 2).

V závislosti na pohlaví byly v hodnotách zaznamenány následující rozdíly: Z výsledků šetření (Graf č.3) vyplývá, že dívky dávají vyšší hodnotu hodnotám láska (3), zdraví (2), přátelé (4), zaměstnání (4) (Dále je možné vyčíst důležitost v dalším rozvoji osobnosti a následnému vzdělávání na vysoké škole, kde rozdíl ve výsledcích je minimální. Znatelný rozdíl je hodnota peníze. Důležitost této hodnotě přiřazují více chlapci (5).

Tab. č. 3 Souhrn minoritních hodnot

Tabulka č. 3 obsahuje výsledky hodnot, které se objevily ve srovnání s předešlými hodnoty v poměrně nízkém počtu. Výsledná data ukazují u 53 respondentů jednotlivé indexy, které se v žákovských esejích vyskytly po 1 indexu. Hodnoty jsou spíše spojeny se zájmy a přáními. Při posouzení výsledků lze konstatovat, že hodnoty respondentů souvisí s individualismem. Proto nebyly zařazeny do šetření.

Štěstí	1
Výhra v loterii	1
Být bohatý	1
Vysoké postavení ve firmě	1
Trávení času s přítelem (přítelkyní)	1
Cestovat po světě	1
Vystudovat zahraniční obchod	1
Neztrácet víru	1
Dobrý sportovec	1
Společenská prestiž	1
Odjet do zahraničí	1

8. Závěry výzkumu a diskuze

Celý můj výzkum směřoval k zodpovězení dvou výzkumných otázek: Jaké hodnoty budou u respondentů dominovat? Jaké budou rozdíly ve výpovědích ve vztahu k pohlaví respondentů stejného věku v dané třídě?

V rámci diskuze respondenti za nejdůležitější hodnoty označili hodnoty rodina, přátelé, studovat na vysoké škole, být úspěšný, mít ve společnosti uznání. Lze říci (studování na vysoké škole, mít dobré zaměstnání) jsou hodnoty, které představují naši společenskou image a to, jak nás ostatní vnímají, jak si sami sebe ve vztahu k nim vážíme.

Ve vztahu pohlaví lze usoudit, že respondenti hodnotu přátelství vnímají jako hodnotu na úrovni obecných, abstraktních hodnot.

V určitých aspektech zde nacházíme určité rozdíly. A základě skupinové diskuse hodnota láska je vnímána na úrovni potěšení a tuto hodnotu vnímají jako přání a touhu vážného trvalého vztahu. Přesto většina mladých se podle odpovědí staví k navazování vztahů rozvážně. Jejich postoje jsou ovlivněny aktuálním prožíváním, zkušeností z vlastní rodiny a kulturními vlivy. Rodina je chápána jako činitel, který poskytuje jedinci pohodlí, zajištěnost a bezpečí.

V další části výzkumu jsem věnovala pozornost rozdílům mezi hodnotovými preferencemi dívek a chlapců. Zjistili jsme, že dívky se nejvíce identifikovaly s hodnotami rodina, studium na vysoké škole, přátelé, láska. Tyto hodnoty považujeme za hodnoty obecného charakteru a hodnoty osobního prospěchu. Chlapci se více identifikovali s těmito hodnotami: rodina, peníze, studium a přátelé.

Přes krátkodobou perspektivu a měnící se společnost jsou tyto hodnoty aktuální (rodina, práce,) a moderní doba dnešní mladou generaci nezměnila. Stále se navrací k hodnotám, které zde byly od pradávna. Rodina byla je a bude neodmyslitelnou součástí společnosti. Dnes i dříve se rodina řídila stejnými principy, jen okolí bylo jiné. Rodiče své děti milovali v každé době, a budou je milovat i v budoucnu.

Zaměstnání je ovlivněno našimi zájmy, potřebami a hodnotami. Nejsilněji býváme motivováni, pokud daná činnost vychází z naší svobodné volby. Na základě skupinové diskuse převážná

většina uvedla, že má jasno, kterým směrem se bude orientovat dále i přesto, že je čeká studování na vysoké škole a do pracovního procesu se teprve zařadí.

Na základě získaných údajů lze říci, že respondenti vyjádřili svoje postoje a názory, které takto vnímají a jejich odpovědi mohou sloužit jako cenné podněty, můžeme se nechat inspirovat jejich jednáním nebo se raději některým postojům či názorům ponaučit se. Současná generace mladých přemýšlí o morálních otázkách a mění se dnešní společnosti a toto téma jim není zcela lhostejné. Současná analýza, kterou jsem provedla, ukazuje u vzorku respondentů na preferenci hodnot, které se spíše odkloní od materialismu a více se přiklání směrem k post-materiálním hodnotám.

Další kategorie hodnot byly hodnoty, které se objevovaly v šetření v minoritně, a do výzkumu jsem je nezačlenila, ale napsala do tabulky. Jedná se o hodnoty, které jsou spojené s individualizmem a životním trendem ve společnosti.

9. Závěr

Hlavním tématem teoretické části této bakalářské práce bylo zabývat se problematikou hodnot a hodnotových systémů současné mládeže. Cílem bylo zjistit na vzorku názorů 45 respondentů hodnotové preference mladé generace ve věkovém rozpětí 17–18 let.

Chtěla jsem zjistit, zda pokračuje trend způsobu myšlení a jednání mladých vycházející ze zájmů a preferující materiální hodnoty. Hodnotová orientace dnešní mládeže odráží současný stav probíhajících společenských procesů a společenských podmínek. Ve společnosti probíhá řada změn, které mají dopad na hodnotový systém mládeže. Z výzkumného šetření vyplývá, že i současná mládež se vrací k původním hodnotám, jako jsou láska, rodina, přátelství. Současná generace uvažuje zároveň pragmaticky chce mít dobrou práci, dobré vzdělání, a klade velký důraz na zdokonalování sebe sama. Preferuje mezilidské vztahy před materiálními hodnotami, a to jsou všechno velmi pozitivní výsledky. Stále lze ještě vyzorovat postoje směrem k individualismu, které nejsou tak viditelné jako v minulosti.

Výsledky vlastního průzkumu jsou částečně dány aktuálním děním ve společnosti, ale také do jisté míry výběrem respondentů: studentů výběrové střední školy.

Při zpracovávání této práce jsem mnohokrát uvažovala o tom, co budu moci napsat do úplného závěru. V první řadě je to pocit uspokojení z toho, že jsem si osvojila mnoho nových poznatků a znalost nejen z psychologie, ale i z oblasti metodologie a pedagogiky. V neposlední řadě je to pocit chuti do další práce ve svém osobním vzdělávání. V úvodu práce jsem zmiňovala fakt, že i já se řadím mezi osoby, které mají na problematiku hodnot a hodnotové orientace dnešní mládeže svůj, poměrně negativně vyhraněný názor.

Zároveň jsem však predikovala, že to vzhledem k heterogenitě zkoumané skupiny a minimu základních znalostí o ní není úplně správné. Tento fakt se mi bezesbytku potvrdil.

Odpovědi mých respondentů mne během výzkumu překvapovaly reakcemi, jejichž obsah byl podle mého názoru dopředu předvídatelný. Tato práce mi ukázala, že zpracování určitého tématu je složitou věcí, které vyžaduje dokonalou přípravu, obrovský rozsah teoretických znalostí a dovedností, velké množství času a trpělivosti.

Při zpracovávání šetření jsem mnohokrát pocítila pocit obdivu k názorům a chování dnešních mladých lidí, k jejich vyjadřovacím schopnostem a otevřenosti. Mnohokrát se mi vnutila myšlenka, že i já bych chtěla jednou ze svých dětí vychovat podobně kvalitní osobnosti. Mnohokrát mne však také zachvátily pocity přesně opačné. Na tomto místě mě napadá poměrně jednoduchá věta:

Dokonalost neexistuje, a tak to má být! Pouze cesta k jejímu hledání a zdolávání dalších postupných kroků přináší do života novou a novou motivaci. Motivaci ke správné výchově svých i nám svěřených dětí a mladých lidí, ale také motivaci mladých lidí k vytváření svých, morálně správných hodnot.

10. Seznam použitých zdrojů

Monografická publikace:

1. *Bílá kniha EU Evropské komise: nový podnět pro evropskou mládež*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 2002, 95 s. ISBN 80-86033-74-0.
2. ČECHOVÁ, Věra a Marie ROZSYPALOVÁ. *Obecná psychologie*. 5. nezměn. vyd. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2001. Učební text pro střední zdravotnické školy. ISBN 80-7013-343-0.
3. EYRE, Linda a Richard M. EYRE. *Jak naučit děti hodnotám*. Vyd. 3. Přeložil Ladislav S. DVOŘÁK. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80262-0399-5.
4. HAWKES, Tim. *10 rozhovorů, které musíte mít se svým synem*. Hodkovičky [Praha]: Pragma, 2015. ISBN 978-80-7349-437-7.
5. HORÁK, Josef a Zdeněk KOLÁŘ. *Obecná pedagogika*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2004. ISBN 80-7044-572-6.
6. KAST-ZAHN, Annette. *Jak naučit děti pravidlům: [rady pro rodiče dětí od 1 roku do 14 let]*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-802512042-2.
7. KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-39-3.
8. KOHOUTEK, Rudolf, Irena OCETKOVÁ a Jaroslav ŠTĚPANÍK. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, 181 s. ISBN 80-7204-064-2.
9. Kolektiv autorů. *Ilustrovaný encyklopedický slovník*. I. díl, A-I. 1. vyd. Praha: Academia, ISBN 02 76-0424-21-080-811980.
10. Kolektiv autorů. *Malý sociologický slovník*, 1. vyd. Praha: Svoboda, 1970. ISBN 02 76-0424-21-080-81.
11. Kolektiv autorů. *Velký sociologický slovník*, I. svazek. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
12. KRAUS, Blahoslav. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006, 156 s. ISBN 80-7315-125-1.
13. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Pozitivní psychologie*. Praha: Portál, 2004. Psychologie (Portál). ISBN 80-7178-835- x.
14. KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk – hodnoty – výchova: kapitoly z filosofie výchovy*. 1. vyd. Prešov: vl. n., 1996, 231 s. ISBN 80-85668-34-3.

15. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9.
16. PRUDKÝ, Libor. *Hodnoty a normy v české společnosti-stav a vývoj v posledních letech: studijní text pro učitele občanské výchovy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2004. ISBN 80-7204-358-7.
17. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualizované a rozšířené vydání Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
18. RABUŠIC, Ladislav a Beatrice Elena CHROMKOVÁ MANEA. *Hodnoty a postoje v České republice 1991-2017: pramenná publikace European Values Study*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8803-0.
19. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Panorama, 1990. Pyramida (Panorama). ISBN 80-7038-078-0.
20. SAK, Petr a Karolína SAKOVÁ. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Vyd. 1. Praha: Svoboda Servis, 2004, 240 s. ISBN 80-86320-33-2.
21. SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Petrklíč, 2000, 291 s. ISBN 80-7229-042-8.
22. SAK, Petr. *Sociální vývoj mládeže*. Praha: SPN, 1985. 105 s.
23. TAYLOR, Charles. *Sekulární věk: dilemata moderní společnosti: vybrané kapitoly*. Praha: Filosofia, 2013. Filosofie a sociální vědy. ISBN 978-80-7007-393-3.
24. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
25. VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.
26. VINCENT, Alan. *Autorita*. Mělník: Juda, 2008. ISBN 978-80-87239-03-2.

Internetové odkazy

FLORIÁNOVÁ. *Www.ped.muni.cz/* [online]. 2011, 2011 [cit. 2014]. Dostupné z:
Www.ped.muni.cz

GOBELOVA,
Tatiana. *Www.ped.muni.cz/capv2011/sbornikprispvku/gobelova.pdf* [online]. 2011,
2011 [cit. 2020-12-13]. Dostupné z:
Www.ped.muni.cz/capv2011/sbornikprispvku/gobelova

11. Přílohy

Ukázky esejí

Myslím si, aby měl člověk úsměv na tváři a byl spokojený ve svém životě, potřebuje mít dobré vztahy a to je pro mě moje báječná babička a máma. Obě mě velmi mnoho podporují a úsměv na tváři mám i v situacích, kdy mi je do pláče. Moje rodina je pro mě prioritní a neumím si to představit je nemít. Podstatnou část mého života je škola a to já mám, protože jsem se dostala na gymnázium, které mě velmi moc baví. Mám velkou školu i na učitelku, která mě podporuje v jazycích a řádila mi stát se londýně. Učím mě baví a chtěla bych na vysokou školu se zaměřením cestovního ruchu. Sami učitelky si velice vážím a oceňuji její práci a teplelost. Až vystuduji vysokou školu ráda bych se usadila v Londýně a našla takovou práci, která bude dobře ohodnocena, protože peníze jsou důležité, aby člověk v dnešní společnosti mohl fungovat.

V dnešní době spousta lidí považuje za
nejdůležitější v životě peníze. Mít hodně
peněz v podstatě znamená úspěch a již
hodnotný život. Ale pro většinu přemýšlení
je rodina, ta která mi je nejbliže a má
k ní respekt a jsou pro mě autoritou.
Můžu se jim z čímkoliv své řídit a dávat
jim pocit zájmu a jistoty.

Škola je součástí mého života a musí
se dokončit, abych se dostal do zaměstná-
ní, kde je dobrý plat.

Práce je spjata s volbou zaměstnání. Rád
bych pracoval namísto, které mě bude
bavit a bude tam dobrý plat, abych uživil
rodinu.

Podstatnou součástí v životě jsou přátelé.
Lidé, kterým věřím a mohu se na ně spolehnout.
K životu patří také láska a žena, se kterou
si budu rozumět a budovat svou vlastní
rodinu. Podle mě je život jednodušší ve
dvou. ~~Myšlím~~ Myslím například jiného než
samina sebe. To je hezká vlastnost.

Sport také musí, protože to posiluje
zdraví člověka a duševní rovnováhu.

Vždyť to je s tím hodnoty málo životas.

Když jsem byl pořádán svých naprostě
esej o svůj nejde čirých sích hodnotách
zvětšit života, zmínil jsem se o tom večer
otec. Zvěřel jsem si o tom povídat. Zeptal
se mě jaký je můj současný životních
hodnot. Bez velkého překvapení jsem samozřejmě
vyjmenoval své rodinu, peníze, zdraví,
vzdělání, přátelství, lásku. Chvilka bylo
měni námi šicho. Pak se mě zeptal, když
si zkusíte poslední pět minut života,
komu by si rovnal a co by jí mu řekl?
Trochu má jako občas zavařila. Po
chvilce jsem měl jasno a řekl ze přit-
elky mi svých jí řekl jak má jí miluji.
On náze. Vidíte to? A lásku si uvědomil
ať na poslední málo. Najednou
je to svoje přání. Pak se mě zeptal
jaka změna v mém životě by a si
másta ka když bych šel po určité
byl až do konce života při pouhém va-
invalidní vzhled. Zamrazilo mě při té
představě a hned mě napadlo kolik
asi lidí domněle měni své životní
hodnot. Vidíme to každý udeř v tele-
vizních zprávách. Ten večer jsme si
povídali dlouho. Zeptal se mě také
jak vysoho bych postavil přátelství

pozvedá od nejlepšého kamaráda.
Zobírohli jsme i peníze ve sngelu
co je pro někoho hodně je zase pro
někoho málo. Samozřejmě i v děláni.
Co smím a bez něj může člověk užívat
dělat. Za nomaálních okolností by
můj zbrilých hodnot asi platil.
Ale po tom večeru a rozhovoru s
fátou vidím dnes vše úplně jinak.
A bude to tak asi vaimat už vždycky.
Všchno je pro mne najednou relativní.
Všechny ty hodnoty našeho života
bychom měli asi mít na stejné úrovni.
Na závěr bych rád poděkoval že jsem
se mohl podílet na nějakou hodnot.
jinak by totiž ani neproběhl můj
rozhovor s otcem, který mi otevře
jiny pohled na hodnoty. Vímto
si vlastně uvědomuji že moji největší
hodnotou v životě stejně zůstane rodina
a otec pro mne největší autoritou.